

ÖĞRETİM ELEMANLARININ YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ¹

Songül TÜMKAYA*
Lili HURİOĞLU**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı öğretmen elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin her bir boyutundan ve toplamından aldıkları puanların cinsiyetlerine, unvanlarına, yaşlarına ve çalışma yıllarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Çalışma nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini, 2008-2009 öğretim yılında görev yapan 37'si kadın, 44'ü erkek 81 gönüllü öğretmen elemanı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak "Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği (YANDE)" kullanılmıştır. Veriler t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimleri yüksek bulunmuştur. Araştırma sonuçları 22-34 yaş grubundaki öğretmen elemanlarının "araştırmacı" ile "öngörülü ve içten olma" eğilimlerinin diğer yaş grubundaki öğretmen elemanlarından daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak öğretmen elemanlarının çalışma yılları arttıkça "öğretim sorumluluğu ve bilimsellik" ve "araştırmacı" eğilimlerinin de arttığı görülmüştür. Yansıtıcı düşünme eğilimlerinin alt boyutları ve toplam puanlarının cinsiyet ve unvana göre bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yansıtıcı düşünme, öğretmen elemanları.

ABSTRACT

The purpose of this study reflective is to study on whether there is a difference in educators at universities in terms of every dimension of their reflective thinking as well as the points they get from the total depending on their gender, title, age and the years they work. Quantitative research methodology is used for this study. The sample of study who served in the 2008-2009 academic year are 37 women, 44 men formed 81 volunteer educators at the faculty. Reflective Thinking Tendency Scale (RTTS) were used as a data collection tool for the study. The data was analyzed by using t test analysis and one way analysis of variance (ANOVA). The results of the research show that; 22 to 34 age group faculty "researcher" and "foresighted and sincere" tendency of lower than that of in other age groups of faculty. In addition, the years they worked at the faculty increases "responsibility of teaching and science" and "researcher" tendency

*Prof.Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, PDR Anabilim Dalı, stumkaya@cu.edu.tr

**Arş.Gör., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği, lbal@cu.edu.tr

¹ Bu araştırma 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur (16-18 Eylül, 2010), Lefkoşa, KKTC.

that was observed also increased. It was seen that reflective thinking tendency in the size of the sub-total scores did not differ according to gender and the position.

Keywords: Reflective thinking, faculty.

Giriş

Yansıtıcı düşünme son yıllarda hem öğretmen eğitiminde hem de öğrencilerin öğrenmesinde adından sıkça söz edilen bir kavramdır. Bu kavram, yaratıcısı olan Dewey (1957) tarafından, “herhangi bir inanç ya da bilginin kabul edilen formunun belirlenen amaçlar doğrultusunda etkin, kararlı ve dikkatli düşünme süreci” olarak tanımlanmıştır.

Ünver (2003), yansıtıcı düşünmeyi bireyin öğretme ya da öğrenme yöntemi ve düzeyine ilişkin olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkarmaya ve sorunları çözmeye yönelik düşünme süreci olarak tanımlamaktadır. Yansıtıcı düşünme ile ilgili çalışmalar yapan Taggart ve Wilson (2005) bu kavramı, eğitim konularında bilgi yapma ve mantıklı kararlar alma ile daha sonra bu kararların sonuçlarının değerlendirilmesi süreci olarak açıklamaktadır. Gargon ve Collay (2001) ise sınıfta yansıtmayı, öğretmenlerin öğretim sırasında kendi fikirlerini, tutumlarını ve yeteneklerini ortaya koyması olarak belirtmiştir. Özetle, yansıtıcı düşünme, öğretmenlerin öğretim sırasında kendi düşüncelerini, deneyimlerini, tutumlarını ortaya koyması aynı zamanda amaçlarını ve uygulamalarını sürekli sorgulamasıdır.

Yansıtıcı düşünme birçok çalışmaya konu olmuştur. Ancak bu çalışmaların çoğu öğretmenler ve öğretmen adayları ile yapılmıştır. Köksal ve Demirel (2008), yansıtıcı düşünmenin öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarına katkıları adlı çalışmalarında, yansıtıcı düşünme eğitiminin öğretmen adaylarının planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine olumlu katkılar sağladığı görülmüştür.

Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme durumlarını anlama ve değerlendirme (Lee, 2005) adlı çalışmada öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme durumları değerlendirilmiş ve yansıtıcı düşünmenin öğretmen adaylarında nasıl bir gelişim süreci gösterdiği incelenmiştir. Yansıtıcı düşünme durumları içerik ve yoğunluk olmak üzere iki açıdan değerlendirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre yansıtıcı düşünme durumları bireysel alt yapıya, içerik deneyimine ve iletişim biçimlerine göre çeşitlilik göstermektedir.

Tok (2008)'un yaptığı çalışmada yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına, performanslarına ve yansımalarına olan etkisine bakılmıştır. Yansıtıcı düşünme etkinliklerinin, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına, performanslarına ve yansımalarına olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur.

Sınıf öğretmenleri ile yapılan bir başka çalışmada, sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme becerilerini kullanma düzeyleri incelenerek, öğretmen görüşlerinin cinsiyete, mesleki kıdeme ve mezun oldukları okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Elde edilen sonuçlarda yansıtıcı düşünme ölçeğindeki maddelerin tamamını uyguladıklarını belirtmişlerdir. Ancak, araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde problem çözme ve eleştirilere önem verme boyutlarında eksiklikler olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun oldukları okul türüne göre yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir fark çıkmamasına rağmen bazı becerilerin yerine getirilmesinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Kaf Hasırcı ve Sadık (2011) tarafından yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri incelenmiştir. Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerini Belirleme Ölçeği (YANDE)' nin kullanıldığı çalışmada öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin iyi düzeyde olduğu, mesleki kıdem, okutulan sınıf düzeyi ve görev yapılan okulun bulunduğu sosyo-ekonomik çevrenin öğretmenlerin yansıtıcı düşünme düzeylerinde anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Eğitim fakültesi ve eğitim yüksekokulu mezunu sınıf öğretmenlerinin diğer fakültelerden mezun olan sınıf öğretmenlerine göre daha açık fikirli oldukları görülürken, sınıf mevcudu 21-29 ve 40-49 arasında olan öğretmenlerin de, sınıf mevcudu 20 ve altında 48 olan ile 50 ve üstünde olan sınıf öğretmenlerine göre mesleğe bakışlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Karadağ (2010) tarafından gerçekleştirilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelendiği çalışmada ise, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin oldukça yüksek, yansıtıcı düşünme becerileri ile ilgili en olumlu algılarının ise "Açık Fikirlilik" boyutunda olduğu görülmüştür. Mesleki kıdem ve görev yaptıkları yerleşim birimine göre (il, ilçe, köy) öğretmenlerin yansıtıcı düşünme düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmazken, 11-15 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlerde yansıtıcı düşünme eğilimi daha yüksek bulunmuştur. Bölüm dışındaki fakülte ve bölümlerden mezun olan öğretmenlerin daha öngörülü ve içten olduklarının saptandığı çalışmada, sınıf mevcudu arttıkça "Sürekli ve amaçlı düşünme" eğiliminin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde arttığı ancak mesleğe yönelik algıların da olumsuz yönde değiştiği görülmüştür. Yapılan görüşmeler öğretmenlerin yansıtıcı düşünmeye yönelik kendi davranışlarını olumlu algıladığını göstermiş, ancak sınıf gözlemleri öğretmenlerin kendilerini algıladıkları ölçüde açık fikirli davranmadıklarını, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini, konuyla ilgili endişe, korku ya da kaygılarını özgür bir şekilde açıklayabilecekleri ortamları yaratmadıklarını göstermiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimleri mezun oldukları okul türü, cinsiyet, çalıştıkları okulun bulunduğu yerleşim birimine göre farklılık göstermezken, mesleki kıdem göre farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca yansıtıcı düşünmenin, öğretmenlerin öğretim sürecini, mesleğe yönelik tutumlarını ve performanslarını olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmaktadır. Yansıtıcı düşünme, öğrencinin öğrenmesinde etkili olduğu kadar öğretmen eğitiminde de göz ardı

edilmeyecek bir role sahiptir. Yansıtıcı öğretmen, kendi yeteneklerini, deneyimlerini ortaya koyarak öğrencilere model olacak ve sınıfta yansıtıcı düşünme becerilerinin kullanılmasını destekleyecektir. Öğrencileri ile deneyimlerini paylaşan, ortaya çıkan durumlar karşısında problem çözme becerisini kullanabilen, sorgulayan ve öğrencilerini dinleyen, duygularını ifade edebilen bir öğretmen, öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde daha az sorunla karşılaşacaktır.

Alan yazın incelendiğinde yansıtıcı düşünme ile ilgili çalışmalar çoğunlukla öğretmenler ve öğretmen adayları ile yapılmıştır. Bu çalışmada farklı olarak öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimleri incelenmiştir. Öğretim elemanlarının da en az öğretmenler kadar öğrencilerin hayatında önemli olduğu, yaşamla ilgili bakış açısı kazandırdığı ve sorgulayan bireyler yetiştirmeyi hedefledikleri düşünülürse, bu konudaki çalışmaların öneminin azımsanmayacak kadar büyük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, lisans eğitiminde öğretmen adaylarına teorik ağırlıklı bir eğitim verilmektedir. Ancak, öğretmen adayları mesleğe başladıklarında pratik deneyimleri olmadığı için karşılaştıkları problemlerle baş etmekte zorlanmaktadır (Duban, Yanpar Yelken, 2010). Yansıtıcı öğretimin, teori ile pratik arasındaki yapıyı tamamladığı düşünüldüğü için önemli bulunmaktadır.

Araştırma Sorusu

Öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğiliminin her bir boyutundan (sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakış) ve toplamından aldıkları puanlar cinsiyet, unvan, yaş ve çalışma yılına göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin düzeylerini belirlemek ve her bir boyutu ile toplamından aldıkları puanların, cinsiyetlerine, unvanlarına, yaşlarına ve çalışma yıllarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılında, Çukurova Üniversitesinde görev yapan 37'si kadın 44'ü erkek olmak üzere toplam 81 gönüllü öğretim elemanı oluşturmuştur. Yaş ortalaması 40.06'dır (SD=9.12).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler Semerci (2007) tarafından öğretmen ve öğretmen adayları için geliştirilen "Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği (YANDE)" kullanılarak

toplanmıştır. Ölçek 20 olumlu, 15 olumsuz olmak üzere toplam 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Sürekli ve amaçlı düşünme; Açık fikirlilik; Sorgulayıcı ve etkili öğretim; Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik; Araştırmacı; Öngörülü ve içten olma; Mesleğe bakış olmak üzere 7 alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutların Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla; 0.79; 0.71; 0.74; 0.77; 0.74; 0.66; 0.35'dir. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı 0.90'dır. Test-tekrar test korelasyonu 0.74'tür. California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile bakılan benzer ölçek korelasyonu 0.68'dir.

Bu çalışmada alt boyutlar için elde edilen Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla; 0.70; 0.71; 0.69; 0.69; 0.70; 0.72; 0.74'tür. Toplam iç tutarlılık katsayısı 0.73 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler "t" testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Farkların anlamlı çıktığı analizlerde farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için LSD testi kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 11.5 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin belirlenen değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular tablolar şeklinde sunulmuştur.

Öğretim Elemanlarının YANDE Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlara ait aritmetik ortalama ve standart sapma dağılımları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretim Elemanlarının (N=342) Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.

YANDE Ölçeği'nin Boyutları	Alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puan	X	ss
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	7-35	30.59	2.72
Açıkfikirlilik	6-30	26.32	3.20
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	5-25	22.38	2.62
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	5-25	21.98	2.47
Araştırmacı	6-30	27.38	2.17
Öngörülü ve İçten Olma	4-20	14.75	1.10

Mesleğe Bakış	2-10	5.79	1.43
Toplam YANDE Puanı	35-175	145.28	8.73

Tablo 1 incelendiğinde öğretim elemanlarının alt ölçekler ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği toplam puanı açısından ortanın üzerinde puanlar aldıkları görülmektedir.

Araştırmada ele alınan değişkenlere “t” testi ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve değişkenlerle ilgili sonuçlar sırasıyla verilmiştir. Tablo 2’ de öğretim elemanlarının cinsiyetlerine göre yansıtıcı düşünme eğiliminin alt ölçeklerine ilişkin t testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Cinsiyetlerine göre Yansıtıcı Düşünme Eğiliminin Alt Ölçeklerine İlişkin t Testi Sonuçları.

Alt ölçekler	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t
Sürekli ve amaçlı düşünme	Kadın	37	30.89	2.34	.927
	Erkek	44	30.34	3.00	
Açık fikirlilik	Kadın	37	26.78	2.93	1.212
	Erkek	44	25.93	3.39	
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Kadın	37	22.40	2.41	.072
	Erkek	44	22.36	2.81	
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Kadın	37	21.84	1.89	-.515
	Erkek	44	22.11	2.89	
Araştırmacı	Kadın	37	27.03	2.02	-1.373
	Erkek	44	27.68	2.27	
Öngörülü ve içten olma	Kadın	37	14.70	.94	-.384
	Erkek	44	14.79	1.23	
Mesleğe bakış	Kadın	37	5.67	1.22	-.673
	Erkek	44	5.89	1.59	
Toplam	Kadın	37	145.51	7.66	.220
	Erkek	44	145.09	9.62	

Yapılan “t” testi sonucunda öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin alt boyutları ve toplam puanlarının cinsiyete göre değişmediği anlaşılmıştır ($p>.05$).

Öğretim elemanlarının yaşlarına göre yansıtıcı düşünme eğiliminin alt ölçeklerine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarına Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Elemanlarının Yaşlarına Göre Yansıtıcı Düşünme Eğiliminin Alt Ölçeklerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

Alt ölçekler	Yaş	N	\bar{X}	SS	F	LSD
Sürekli ve amaçlı düşünme	22-34	26	30.00	2.24	1.012	
	35-43	28	31.04	2.74		
	44-64	27	30.70	3.09		
Açık fikirlilik	22-34	26	27.00	3.14	1.386	
	35-43	28	26.43	2.62		
	44-64	27	25.55	3.72		
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	22-34	26	22.04	2.47	.472	
	35-43	28	22.36	2.54		
	44-64	27	22.74	2.88		
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	22-34	26	21.38	2.32	2.149	
	35-43	28	21.82	2.92		
	44-64	27	22.74	1.95		
Araştırmacı	22-34	26	26.38	2.04	4.397*	35-43 > 22-34 44-64 > 22-34
	35-43	28	27.82	2.16		
	44-64	27	27.89	2.04		
Öngörülü ve içten olma	22-34	26	14.31	1.15	3.311*	35-43 > 22-34 44-64 > 22-34
	35-43	28	14.96	1.03		
	44-64	27	14.96	1.02		
Mesleğe bakış	22-34	26	5.54	1.42	.960	
	35-43	28	6.07	1.12		
	44-64	27	5.74	1.70		
Toplam	22-34	26	142.81	8.22	1.598	
	35-43	28	146.75	8.53		
	44-64	27	146.15	9.19		

* $p < .05$

Öğretim elemanlarının yaşlarına göre yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin yalnızca “araştırmacı” ile “öngörülü ve içten olma” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılaşmanın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testinde yaşları “35-43” ile “44-64” olan öğretim elemanlarının “araştırmacı” ile “öngörülü ve içten olma” alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının yaşları “22-34” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Tablo 4’te öğretim elemanlarının çalışma yıllarına göre yansıtıcı düşünme eğiliminin alt ölçeklerine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretim Elemanlarının Çalışma Yıllarına Göre Yansıtıcı Düşünme Eğiliminin Alt Ölçeklerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

Alt ölçekler	Yıl	N	\bar{X}	SS	F	LSD
Sürekli ve amaçlı düşünme	1-10	26	30.46	2.37	.097	
	11-19	27	30.78	3.02		
	20 ve üstü	28	30.53	2.81		
Açık fikirlilik	1-10	26	26.69	3.23	.376	
	11-19	27	25.92	3.24		
	20 ve üstü	28	26.36	3.20		
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	1-10	26	21.85	2.46	1.162	
	11-19	27	22.33	2.51		
	20 ve üstü	28	22.93	2.84		
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	1-10	26	20.92	2.74	3.809*	20 ve üstü > 1-10 11-19 > 1-10
	11-19	27	22.44	2.27		
	20 ve üstü	28	22.53	2.13		
Araştırmacı	1-10	26	26.54	2.27	3.116*	11-19 > 1-10
	11-19	27	27.89	2.00		
	20 ve üstü	28	27.68	2.07		
Öngörülü ve içten olma	1-10	26	14.38	1.16	2.746	
	11-19	27	14.78	1.05		
	20 ve üstü	28	15.07	1.01		
Mesleğe bakış	1-10	26	5.42	1.60	2.486	
	11-19	27	6.26	1.16		
	20 ve üstü	28	5.68	1.41		
<i>Toplam</i>	1-10	26	142.54	8.20	1.940	

11-19	27	146.63	8.57
20 ve üstü	28	146.53	9.05

* $p < .05$

Çalışma yıllarına göre öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik” ile “araştırmacı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çalışma yıllarına göre “11-19” ile “20 ve üstü” olan öğretim elemanlarının “öngörülü ve içten olma” alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının çalışma yılları “1-10” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde “araştırmacı” alt boyutunda da çalışma yılı “11-19” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarının çalışma yılları “1-10” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Öğretim elemanlarının unvanlarına göre yansıtıcı düşünme eğiliminin alt ölçeklerine ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretim Elemanlarının Unvanlarına Göre Yansıtıcı Düşünme Eğiliminin Alt Ölçeklerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

Alt ölçekler	Unvan	N	\bar{X}	SS	F
Sürekli ve amaçlı düşünme	Araştırma Görevlisi	17	30.41	1.73	.460
	Öğretim Görevlisi	20	30.40	3.48	
	Yardımcı Doçent	26	30.35	2.83	
	Doçent	8	31.62	2.13	
	Profesör	10	31.10	2.73	
Açık fikirlilik	Araştırma Görevlisi	17	26.76	3.09	2.043
	Öğretim Görevlisi	20	27.55	1.93	
	Yardımcı Doçent	26	25.46	3.09	
	Doçent	8	27.00	3.54	
	Profesör	10	24.80	4.59	
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Araştırma Görevlisi	17	22.47	2.32	1.545
	Öğretim Görevlisi	20	21.80	2.14	
	Yardımcı Doçent	26	22.50	2.77	
	Doçent	8	24.25	1.03	
	Profesör	10	21.60	3.86	
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Araştırma Görevlisi	17	21.12	2.42	1.529
	Öğretim Görevlisi	20	21.75	2.71	
	Yardımcı Doçent	26	22.88	1.92	
	Doçent	8	22.00	2.67	
	Profesör	10	21.60	2.91	

Araştırmacı	Araştırma Görevlisi	17	26.41	1.80	1.285
	Öğretim Görevlisi	20	27.50	2.54	
	Yardımcı Doçent	26	27.92	1.98	
	Doçent	8	27.37	2.39	
	Profesör	10	27.40	2.12	
Öngörülü ve içten olma	Araştırma Görevlisi	17	14.35	1.22	1.220
	Öğretim Görevlisi	20	14.70	.86	
	Yardımcı Doçent	26	15.07	1.09	
	Doçent	8	14.87	1.36	
	Profesör	10	14.60	1.07	
Mesleğe bakış	Araştırma Görevlisi	17	5.29	1.69	1.594
	Öğretim Görevlisi	20	5.70	1.17	
	Yardımcı Doçent	26	6.11	1.39	
	Doçent	8	6.50	1.41	
	Profesör	10	5.40	1.35	
Toplam	Araştırma Görevlisi	17	142.70	7.42	1.011
	Öğretim Görevlisi	20	145.90	8.47	
	Yardımcı Doçent	26	146.31	8.84	
	Doçent	8	148.87	8.61	
	Profesör	10	142.90	10.91	

Öğretim elemanlarının unvanlarına göre yansıtıcı düşünme eğilimini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin alt boyutları ve toplam puanlarının unvana göre farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tartışma

Öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin her bir boyutundan ve toplamından aldıkları puanların, cinsiyetlerine, unvanlarına, yaşlarına ve çalışma yıllarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelenmek amacıyla yapılan çalışmada veriler “t” testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir.

Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği toplam puanı ve alt boyutları dikkate alındığında öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuç öğretmenler ve öğretmen adaylarıyla yapılan birçok benzer araştırma ile aynı yönde sonuç vermiştir, genel olarak öğretmenlerin yansıtıcı düşünme düzeylerini yüksek olarak algıladıkları görülmüştür (Duban, Yanpar Yelken, 2010; Karadağ, 2010; Kaf Hasırcı, Sadık, 2011; Meral, 2006; Dolapçioğlu, 2007; Aslan, 2009). Ancak Şahin (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkçe

öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeyleri düşük bulunmuştur.

Öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin alt boyutları ve toplam puanlarının cinsiyete göre değişmediği görülmüştür. Bu bulgu bazı araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterirken (İnönü, 2006; Karadağ, 2010), bazı çalışma sonuçlarıyla da ters düşmektedir. Duban ve Yanpar-Yelken (2010), Doğan-Dolapçioğlu (2007), Şahan ve Kalkay (2011), kadın öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Özcan (2002) ve Aslan (2009) tarafından yapılan çalışmalarda, bayan öğretmenlerin erkek meslektaşlarına göre daha yansıtıcı düşündükleri (Kaf Hasırcı, Sadık, 2009; Kılınç, 2010), mesleklerini daha olumlu algıladıkları (Kılınç, 2010) ve iş doyumlarının daha yüksek olduğu (İnce, 2006) bulunmuştur. Bu çalışmada cinsiyete ait bir farklılığın olmaması kullanılan örneklemeden kaynaklanıyor olabilir.

Öğretim elemanlarının yaşlarına göre, yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin “araştırmacı” ile “öngörülü ve içten olma” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılaşmanın kaynağına bakıldığında yaşları “35-43” ile “44-64” olan öğretim elemanlarının “araştırmacı” ile “öngörülü ve içten olma” alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının yaşları “22-34” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, çalışma yıllarına göre öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik” ile “araştırmacı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çalışma yıllarına göre “11-19” ile “20 ve üstü” olan öğretim elemanlarının “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik” alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının çalışma yılları “1-10” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde “araştırmacı” alt boyutunda da çalışma yılı “11-19” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarının çalışma yılları “1-10” olan öğretim elemanlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer çalışmalar, yaş ve çalışma yılı açısından değerlendirildiğinde birçok çalışmanın bu sonucu desteklediği ancak bazı çalışmaların da aksi yönde sonuç bildirdiği görülmektedir. Semerci ve Kılınç (2010) tarafından gerçekleştirilen ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelendiği çalışmada, öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin kıdemle birlikte “sürekli ve amaçlı düşünme”, “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik”, “araştırmacı” ile “öngörülü ve içten olma” alt boyutlarında yansıtıcı düşünme eğiliminin arttığı görülmüştür. Ek olarak, Kazu ve Demiralp (2012) mesleki kıdemi 11–15 yıl arası, 16–20 yıl arası ile 26 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin, yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinlikleri, mesleki kıdemi 0–5 yıl arası olan öğretmenlere göre daha çok kullandığını belirtmiştir. Diğer yandan, sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme becerilerini kullanma düzeylerini inceleyen Doğan-Dolapçioğlu (2007) ise, yansıtıcı düşünmenin mesleki kıdeme göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Benzer şekilde, Karadağ (2010), Kaf Hasırcı ve Sadık (2009) tarafından yapılan çalışmalarda da

öğretmenlerin yansıtıcı düşünme düzeylerinde kıdem durumu açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçları 22-34 yaş grubundaki öğretim elemanlarının “araştırmacı” ile “öngörülü ve içten olma” eğilimlerinin diğer yaş gruplarındaki öğretim elemanlarından daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Yaşları 22-34 olan öğretim elemanlarında bu iki eğilimin daha düşük olmasına yol açan nedenlerinin araştırılması için gerekli önlemlerin alınması önem taşımaktadır.

Öğretim elemanlarının çalışma yılları arttıkça “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik” ile “araştırmacı” eğilimlerinin de arttığı görülmüştür. Deneyimli öğretim elemanlarının daha deneyimsiz öğretim elemanları ile etkileşimlerinin ve desteklerinin artırılması yoluyla model olmaları sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Aslan, G. (2009), “Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ”, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dewey, J.(1957), *Nasıl düşünürüz?*, (Çev: B. Arıkan, S. Akdeniz, O. Etker), İstanbul: Muallimler Cemiyeti Yayınları, 3.
- Dolapçioğlu, S. D. (2007), Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Duban, N., Yanpar Yelken T. (2010), “Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ve Yansıtıcı Öğretmen Özellikleriyle ilgili Görüşleri”, *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 2, 343-360.
- Gargon, W.G., Collay, J.M. (2001). *Designing For Learning: Six Elements in Constructivist Classrooms*. Thousand Oaks: Corwin Press, California, USA.
- İnce, V. M. (2006), İlköğretim 3,4,5,6,7 ve 8.sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi , Yüksek Lisans Tezi , Muğla

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

İnönü, Y. (2006). *Tarih öğretmenlerinin yansıtıcı öğretmen özelliklerine sahiplik düzeyi Van örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi . Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaf Hasırcı, Ö., Sadık, F. (2011), Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, 20 (2), 195-210.

Karadağ, M. (2010), Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi (Şanlıurfa ili örneği), *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Kazu, H., Demiralp D. (2012), İlköğretim Birinci Kademe Programlarında Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştiriren Yöntemlerin Kullanılma Durumu (Elazığ İli Örneği), *International Online Journal of Educational Science*, 4(1), 131-145.

Kılınç, H. H. (2010), İlköğretim Birinci ve İkinci Kademe Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri, Yüksek Lisans Tezi , Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Köksal, N., Demirel Ö. (2008), “Yansıtıcı Düşünmenin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 34, 189-203.

Lee, H. J. (2005), “Understanding and assessing preservice teachers’ reflective thinking”, *Teaching and Teacher*, 21 (1), 699-715.

Meral, E. (2006), Yeni (2006) İlköğretim İngilizce Programını Uygulayan Öğretmenlerin Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünceleri, Yüksek Lisans Tezi , Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Özcan, T. (2002), İlköğretim sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi “Kilis ilinde bir araştırma” , Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Semerci, Ç. (2007), Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi(YANDE) Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 727-752.

Semerci, N., Kılınç, H. H. (2010), İlköğretim Birinci ve İkinci Kademe Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri (Elazığ İli Örneği), *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 9(1), 1-14.

- Şahan, H. H., Kalkay, İ. (2011), Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri , I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretimi Kongresi , İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri , Eskişehir, Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi.
- Şahin, A. (2011), Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(37).
- Taggart, G. L. ; Willson, A. P.(2005), *Promoting Reflective Thinking in Teachers in 50 Action Strategies*, USA, Corwin Press.
- Tok, Ş. (2008), Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirici Etkinliklerin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına, Performanslarına ve Yansıtımalarına Etkisi, *Eğitim ve Bilim*, 33 (149), 104–117.
- Ünver, G. (2003). Yansıtıcı Düşünme. Ankara: Pegem Yayınevi.